

יום ה' אלול תשע"ה - (ו' ז' אלול חזרה שישי שב"ק)

באר הגולה 116

הלכות תפלין סימן לד

כ"י יבאך בבית שני, ושמע בבית השלישי, והיה אם שמע בבית הרביעי שהוא בית החיצון לימינו. (ג) (ג) וילבנו תם, בבית השלישי והיה אם שמע בבית הרביעי שהוא החיצון שמע. ומנהג העולם (ד) פרש"י והרמב"ם: ב יבאך שמע ויעשה שתי זוגות תפלין (ה) ויניח (ג) (ג) (ו) שניהם, *ויכון בהנחתם: (ז) באותם שהם אלבא דהלכתא אני יוצא ידי חובתי והשאר הם

ב חקפוט שם ופרוש ר"ח ודבני היא ג סמי"ח וסמי"ח וספר התורה

שערי תשובה

[2] שניהם עב"ט. וענן במצות שמורים שדעתו לברך על תפלין דר"ת, וליא ועיד שכתב האר"י ז"ל שאין לברך על ש"ר שקנשתם המורה ק"ו בשל ר"ת. ענן באגרת הרמ"ז סי' ה וענן לעיל סימן כה בבה"ט סי"ק יא בשם דרכיבנים וכו"כ בכבוד שור. וענן בכבוד שור דף ק"ח שאעפ"י שאין מברכים על של ר"ת מ"מ אין להפסיק בין תש"י לתפלין ש"ר ע"ש. וענן בפנים מאיות ח"א סימן סו שהמניח תפלין של ר"ת בלא ברכה וקורא בהם ק"ש רשאי להפסיק באמצע הפרק מפני הקבד, ומ"מ לא ישיה שיהיה בטלה ע"ש. ונראה להקמיר להפסיק אף מפני הקבד וענן לקמן סימן סו. ונראה דלכתחלה אין להפסיק בשהות ג"כ וענן סימן סה. ונהגו ללבש תפלין של ר"ת במנחה, שכן נהג האר"י קדם שעשה תפלין של שמואל ורב וכן נהג מהר"ח, ואף שלפ"י סוד הדברים [וכו']. כיון שהם עשו פן בודאי דבריהם פן הוא, ואנחנו לא נדע, כ"כ בר"י. וענן לקמן סימן לח שאין להניח תפלין דר"ת בימי אכלו, ובט"ב במנחה שכתב בבה"ט סימן תקנה שהמניח דר"ת גיח במנחה גס פן. וענן שם בשו"ת כנה"ג בשם תשובת הרמ"ע ומ"ש ע"ז ע"ש, ומ"ש בשם השב"ח יעקב שאם ש"ר נכתב ע"פ רש"י יש להניח ש"ר תחלה, ענן שם שפובאר שיכרך שתי הפרכות על ש"ר כמ"ש בהג"ה ס"ס כו ושל"ד דר"ת יניח בלא ברכה, ואם של"ד הוא לדעת רש"י מברך עליו להניח לבד ועל ש"ר שהוא של ר"ת לא יברך כלל:

באור הלכה

בשלי"ד כיון דאפשר לכתב בקלף אחר, וצריך עיון: * ויכון בהנחתם באותם שהם וכו'. ענן מגן אברהם שכתב דזו"ק אחר, אבל בשני זוגי תפלין כשרים עובר על כל תוס'ין, ומה שאמרו בסנהדרין פט דאם עשה עוד בית אחר והניחו גבי הד' פתים היא לחודה קאי, הינו בשכתב פרשה אחרת דלא ש"י בלל לתפלין. וענן בפרימ"קדים שבאר דלא דוקא פרשה אחרת, דהוא הדין אם כתב פרשה אחת מר' פרשיות והניחה בבית ההוא, גם כן אמרין היא לחודה קאי והאי לחודה קאי [נהי"ה הנה אף דלכאורה בודאי הדין עמו שדרי הד' פרשיות מעכבין זה את זה, ואם כן כל זמן דלא כתב כל הד' עדין תפלין פסולין הם ולא ש"י בלל לאלו הקשרין, וכן משמע בבאר הגולה: מפל מקום קשה לי מאד על דברי הפרימ"קדים שפרש כן את דברי המגן אברהם, דהרי המגן אברהם הביא סייע לדבריו מדברי הבית"יוסף בשם המגיד משנה, והוא לקמן בסימן תרנא, ומוכח שם בהד"א מדברי המגיד משנה דאם נטל מין אחד לבד הד' מינין אמרין היא לחודה קאי והאי לחודה קאי, ואם נטל לבד הד' מינין עוד לולב אחד או אחרוג אחד עבר על כל תוס'ין, ומדמה שם זה לשני זוגי תפלין דעובר על כל תוס'ין ע"ש, והלא שם בס"פ קומא לן דאובע מינין שפולק מעכבין זה את זה כמו בד' פרשיות שכתפלין, ואף על"פירכן לא הצריך המגיד משנה לענן כל תוס'ין שישל כל הד' מינין פסולין, אלא על"פירכן דסובר דכיון דמין ההוא הוא מהמינין הקשרים לצאת בזה יד המפנה, אית בזה משום דכל תוס'ין, אם כן הכי נמי בענגנו, ואם כן יראה דמה שכתב במגן אברהם "פרשה אחרת" הוא ג' דוקא; ומה שהקשה הפרימ"קדים על זה, ענן במחצית השקל שישב זה. אמנם דברי מחצית השקל גם כן קשה מאד להקלם, דלדידה דפרשה אחת מהד' פתים עובר על כל תוס'ין, וקשה מאי שנא תפלין אלו הפסולין מפרשה אחת שכתבתי חמישי שבהם גם כן כתוב כ' פרשיות דכשרים לכלי עלמא? ואפשר משום דיש לחלק דעל הקציעה הוא מנהג קבר שם פסול דהחלה פרשיותיה בכותבה, מה שאין כן שם דלא נגמר עדין הפרשיות שלה, עד כאן. וענן שם במשנה ובגמרא דמוכח דאף אם מכון להוסיף על התורה בזה אף על"פירכן לא עבר על כל תוס'ין, ואם כן לכאורה קשה למה הצריך הטור שלחן ערוך שיכונן בהנחתם שיהיו תפלין השניים כרצועה בעלמא, בלא הכי כיון שתפלין פסולין הם לא ש"י כזה כל תוס'ין (אחר"כ מצינו במחצית השקל שהקשה קשוא וי). והנראה לי בזה, דעצה זו אינה כדי שעל"ידיה לא יהיה עליו הלאו דכל תוס'ין, רק דהלא ידוע שהראש"י סובר דמצות צריכות בונה, וכמו שהביא הטור בשמו בסימן ס', והוא הצריך הטור בשמו שיהיה שניהם בבית אחת, וכמו שפרש המגן אברהם בספיקו קט"ד, ואם כן אף יעשה בהכונה הצריכה להמנהג אם לא יכון כלל, בודאי לא יצא ידי המצוה, ואם יכון סתמא בההדוק הנה שהוא רוצה בזה לקיים מצות תפלין, גם כן לא יצא בזה להרבה פוסקים, כיון שאחד מהם אינו תפלין כלל [והרי זה דומה למקדש שתי נשים כאחת והמתא אחת שפחה עין באכ"ר הענין בסימן מא בבית"יוסף ובשלחן ערוך סעיף ד וה' בהקל"ת מחוקק שם סעיף קט"ן ד זה, וגם הרא"ש מסתפק בזה, פמבאר בבית"יוסף שם; וגם הכא הלא כירא שמים קאזירין רוצה לצאת ידי כל הדעות; ואם ירצה לברך לזון אחד ויאמר שבאלו רוצה לקיים ובלאו אינו רוצה, אינו יודע איזה תפלין שובר לקיים בהם

באר היטב

(3) וז"ל. ומ"מ צריך לכתבן כסדרן כמ"ש סימן לב ס"א, לכן צריך שיציח חלק פרשת ויהי אם שמע ויכתב פרשת שמע בקצה הקלף ואח"כ יכתב פרשת ויהי אם שמע באמצע, מ"א. וע"ל סימן לב ס"ק נג מש"ש: (2) שניהם. והנהגה פן להניח ב' זוגות ביחד גיח של רש"י למטה ושל ר"ת למעלה, ט"ז וכו"כ האר"י ז"ל, שכתב תחלה של רש"י ויצמידם לצד הקמח ואחריהם של ר"ת לצד היד ושניהם על הקמח, וגיח בראשו של רש"י למטה ושל ר"ת יותר למעלה ושניהם במקום הראוי לתפלין, והרצועות דר"ת יהיו תחת רצועות דרש"י מכסה בה שלא יתגלו רק רצועות דרש"י. ותפלין דר"ת יהיו קטנים מתפלין דרש"י. ענן ספר הפגנות תפלין פרק י"ב ונענן בספר אליה רבה שדחה דברי ט"ז ורא"תו. מי שמניח תפלין של יד של דעת ר"ת ותפלין של ראש כדעת רש"י והרמב"ם אם יוצא י"ח, פסק שבות יעקב ח"א סימן ב דאינו יוצא אלבא דכלי עלמא, אבל בשעת הדחק מותר להניחם בך, דהא בשעת הדחק יוצא אם מניח אחת לבד, ומ"מ לא יברך רק על אותו שנכתבה על"פ מנהגו כדעת רש"י והרמב"ם; ואם של"ראש נכתבה על"פ דעת

משנה ברורה

הוא אשר אזלינן ביה זמין ושמאל דעלמא: (ג) וילבנו תם. כתבו הפוסקים, דגם רבנו תם (ד) מודה דבעינן כתיבתן כסדר שהם כתיבין בתורה, שהוא קדש, והיה כי יבאך, שמע, והיה אם שמע, אלא דפליגי ארש"י ולענין הנחתן בביתם. ועל"פן הרוצה לכתב תפלין לדעת רבנו תם, יכתב בשלי"ד שהם בקלף אחד קדש והיה כי יבאך, ויניח חלק ויהי אם שמע, ויכתב שמע ואחר"כ יכתב ויהי אם שמע; ובש"ל ראש יכתבם בארבע קלפים כסדר מש"ש, ויסדרם בביתם: קדש, והיה כי, והיה אם, שמע, ולענין דיני פתוחות וסתומות בהתפלין אף להנהגה לדעתו, ככר בארנו לעיל בענין השם בסימן לב, ענן שם: (ד) פרש"י והרמב"ם. וכתב בבית"יוסף וישאר אחרונים דכן עקר, וכן הסכים הגר"א (בבאור"א: ב (ה) ויניח וכו'). והנהגה (ס) פן להניח שני זוגות תפלין, גיח של רש"י למטה לצד הפנים ושל רבנו תם למעלה, וכן כתב האר"י ז"ל, שכתב תחלה של רש"י ויצמידם לצד הקמח, ואחריהם של רבנו תם לצד היד, ושניהם על הקמח, ויניח בראשו של רש"י למטה ושל רבנו תם יותר למעלה, ושניהם במקום הראוי לתפלין, והרצועות דרבנו תם יהיה מכסה תחת רצועות דרש"י. שלא יתגלו רק רצועות דרש"י, ותפלין דרבנו תם יהיו קטנים מתפלין דרש"י, ענן ספר הפגנות, תפלין, פרק י"ב. מי שמניח תפלין של יד של דעת רבנו תם ותפלין של ראש כדעת רש"י והרמב"ם אם יוצא ידי חובתו, פסק שבות יעקב חלק א סימן ב דאינו יוצא אלבא דכלי עלמא, אבל בשעת הדחק מותר להניחם בך, דהא בשעת הדחק יוצא אם מניח אחת לבד; ומכל מקום לא יברך רק על אותו שנכתבה על"פ מנהגו כדעת רש"י והרמב"ם; ואם של"ראש נכתבה על"פ דעת רש"י יש להניח של"ראש תחלה, ובשחולץ חולץ שלי"ד תחלה, ענן שם: (ו) שניהם. יחד על היד, ויברך (ו) ויהדקם בבת אחת, והוא הדין בשל"ראש, כדי שתהיה הנחת שניהם סמוך להברכה: (ז) באותם שהם וכו'. דלא (ו) יוכל לכוון בשניהם בעת ההדוק שמהדקן יחד לשם תפלין, דהרי אחד מהם אינו תפלין; ויש אומרים עוד, דיש בזה (ח) משום כל תוס'ין על"פ"ל פנים מורכבין:

שער הציזין

(7) בית"יוסף ומגן אברהם: (2) באר היטב: (1) מגן אברהם: (1) ענן בבאר הלכה: (2) בב"ח משמע דהוא בכל תוס'ין מדאז"תא, ול"טו ולמחצית השקל על"פ"ל פנים מורכבין:

הלכות תפילין סימן לד

ביאורים ומוספים

שזהענה הראשונה היא דעת הסמ"ג (עשין כב) הסובר שמחלוקת רש"י ור"ת היא ספק השקול, ואילו דעת היש אומרים היא דעת תשובה אשכנזית הסוברת שדעת רש"י עיקר, וכתב שם שאף הסמ"ג מסיק לדינא שנהגו בארץ אדום ובארץ ישמעאל כרש"י.

[משנ"ב שם]

ולפי הקצעת האחרונים טוב יותר שישמך הפרכה להתפילין דרש"י⁽¹⁵⁾.

15 וכפי שביאר הט"ז (ס"ק ג), שכיון שתפילין דרש"י עיקר, על כן טוב שישמך את הברכה להנחתן, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ח) כתב שיש להקדים תפילין של רש"י משום שהלכה כמותו. אך במקום שיקשה עליו להניח תפילין של ר"ת לאחר התפילה, כתב (ח"י סי' קעז אות ב) שיכול להקדים תפילין של ר"ת.

ומטעם זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ו), הובא בשער הציון ס"ק טו), שאפילו אם פגע תחילה בתיק התפילין של ר"ת, יניחנו ויקח את תיק התפילין של רש"י, ואינו נחשב בזה כמעביר על המצוות, וכן פסק המשנ"ב להלן ס"ק כ.

[משנ"ב ס"ק יב]

אפלו הכי שפיר דמי, דהשני ברכות על תרוניהו קא⁽¹⁶⁾.

16 וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ח) שמן הראוי שאף הנהגים להניח תפילין של ר"ת רק לאחר חליצת התפילין של רש"י, יסמיכו את הנחת התפילין דר"ת לחליצת התפילין דרש"י.

[משנ"ב שם]

דגמץא מפסיק בין השלי"ד להשל"ראש בהנחת השניים⁽¹⁷⁾.

17 ואף אם אינו גורם בכך ברכה שאינה צריכה, כתב לעיל (סי' כה) ס"ק כח) שמ"מ אסור לכתחילה להפסיק בין הנחת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש, משום שצריך שיהיו סמוכין ותכופין זה לזה, שנאמר: "והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך" שתהיה הויה אחת לשתייהן.

[משנ"ב ס"ק ז]

יש אומרים עוד, דיש בנה משום כל תוסף על-קל-פנים מקדקנן⁽¹⁰⁾.

10 ובשער הציון כתב, שבב"ח משמע שעובר ב'בל תוסיף' מדאורייתא, והיינו שהוא סובר שאף בתרתי למעליותא, דהיינו כשאין התוספת מחוברת אל העיקר ואינו מין הראוי לתפילין, מ"מ עובר ב'בל תוסיף' (כשיטה שלישית שבמבוא), ולט"ז ולמחצה"ש עובר ב'בל תוסיף' על כל פנים מדרבנן (כשיטה ראשונה שם).

[משנ"ב ס"ק ח]

יש בנה שמים למעליותא: א' שאחד מהם הוא פסול, ב' שקל אחד עומד בפני עצמו⁽¹¹⁾.

11 וכפי שנתבאר לעיל בשיטה השנייה שבמבוא.

[משנ"ב שם]

אבל אם הניח שני זוגות תפילין כשרים⁽¹²⁾.

12 דהיינו שני זוגות תפילין של רש"י או שני זוגות תפילין של ר"ת, ובאופן זה לא יועיל שיכוון לצאת רק באחד מהם והשני לא יהיה אלא כרצועות בעלמא, שהרי שני הזוגות כשרים הם.

[משנ"ב שם]

אפלו הכי פסל להתפילין על-ידיינה וממילא עבר הלאו דבל תוסיף⁽¹³⁾.

13 וכמבואר בגמרא בסנהדרין (פט, א) שאם הבית החיצון של ארבעת הבתים אינו רואה את האויר, הרי זה פסול, ועובר בזה משום 'בל תוסיף'.

[משנ"ב ס"ק יא]

המחבר סתם דקרי⁽¹⁴⁾.

14 ולהלן כתב השו"ע בשם יש אומרים, שאם לא יוכל להניח את שניהם בבת אחת, יניח את של רש"י תחילה, וביאר הט"ז (ס"ק ג).

יום א' ח' אלול תשע"ה

באר הגולה נט

ד שם בסמ"ג
התירושה ה בית'
יוסף בשם תשובת
אשכנזים וקאשור
הגהתי בפנים פן הוא
בבית יוסף וסמ"ג

הלכות תפלין סימן לד
פרצעות (ד) *בעלמא, פי מקום יש בראש להניח שתי תפלין וכן פרוצ. ואם אינו יודע לכוון (ה) המקום ולהניח (ט) שניהם יחד, (י) יניח (יא) בדברי האחד (יב) של יד ושל ראש (ויסלקם מיד) ויניח האחרים על סמך ברכה הראשונה. (יג) לא יוכל להניח בבת אחת יניח של רש"י

באר היטב

דה"ק דברי שא קאמר שפניח שניהם יחד על היד ויברך ויהיה בבת אחת וה"ה בש"ר, ואח"כ קאמר ואם אינו יודע לכוון המקום ולהניח שניהם יחד פי' קשיה דקם בבת אחת לא יוכל לכוון המקום וצריך לקשרם אז"ל, יניח בדברי א' ש"י ושר' ויניח האחרים על סמך ברכה, ולא גרסינן ויסלקם מיד. ואח"כ כתב ר"א שאם לא יוכל וכו', פרוש אפלו בוא"ו לא יוכל להניחם

באר הגולה

המצוה, לכן קאמר שיכון סתם באתם שהם צעוים בתקונם וכו', והרי זה כמו שאומר שם הראיה תתקשר לי, עין שם. והמעין בלשון הטור יראה מכתב דברינו, דמה שקבת אחר כך "ואין בזה משום כל תוס' מלתא אחרתא היא, דאי לא הכי מה שפסקים אחר כך "דלא מקרי כל תוס' דבר יתר הוא, כמו שקבתו המקדשים, רמה שקבת אחר כך "והשאר הם פרצעות בעלמא" פרוש, דאי לא הכי היה הפסק בין הנחה של יד לשל ראש מההנה הכשר, והרא"ש בעצמו כתב פן, וכן מצאתי בעוה"י ברבנו ירחם בהנ"א ובח"א"ם לל סח דין כג לכאורה משמע דקשמינח תפלין דרש"י ונבין קם בבת אחת מקרה הוא לכוון מחמת ספקא, דאי לא הכי יעבר על כל תוס' אף מדברי הפקצית השקל משמע כמו שקבתנו, דרק מדברנו מפני שנואה כמוס'י, וגם מדברי הג"א כפי מה שמשמע מבאורי דמסכים להשיטות דמפרשי דמה שאמרו בסנהדרין האי לחורה וכו' הינו שלא לעבר גס"פן על כל תוס' ונשם הלא אורי אפלו במתקן להוס'י על המצוה וכו"ל מהמשנה. ובקאמת כל דברי שם צריכים עיין כמה שקבת שם לבסוף דאם נוטל הלולב כמה פעמים כיום יאמר דמן התורה באה הקבלה על זה דעובר על כל תוס'י, דבדברי התוספות ראשי השנה כח ע"כ מוכח להנ"א דאפלו אם יכון לקים בזה בכל פעם המצוה עשה הלולב גס"פן אין עובר, וכן באר החנף גס"פן בהנ"א. ואפשר דרעת הסו"א דאם בכל זה, לחלק בין אם מכוון בסתמא לקים המצוה עשה בכל פעם ובין אם יאמר שבאה פן הקבלה על זה; ודחוק, דהמכוון לקים מצוה עשה מקרה הוא לומר פן גס"פן, וצריך עיין. ודע עוד, דלאידך פוסקים דסברי דלא אמרינן כלל האי לחורה קאי לענין כל תוס'י, עיין בתוספות סנה לא, אחי שפיר מה שקבת הטור שחנף צריך "ויכון בהנחתם וכו" כפשוטו, דאי לאו הכי עובר על כל תוס'י. ודע עוד, דמה שניצן לנו המסבר שנועה דוקא שני זוגות תפלין אם נרצה לצאת אלכא דכלי בעלמא, משמע דאסור לתן שמע והנה אם שמע בבית ילישי וכן בבית הרביעי לצאת בזה מפה נפשוף ופוסל ויעיין תוספות ר"ה כח ע"ב ד"ה ומנא תימרא, משום אסור כל תוס'י, ופוסל ויעיין תוספות ר"ה כח ע"ב ד"ה ונאפו"ס וכו' יאמר בפרוש שאינו רוצה לצאת רק בהפשיטות שהם על"פ דין והשאר יהיו פקלף בעלמא, גס"פן לא מהני, ולא דמי למה שהמיר פה בשלחן צריך בשני זוגי תפלין, דכל חד וחד לחורה קאי, וכמו שקבתנו במשנה ברורה בסע'י' קטן ח, ועיין בסמוך: * בעלמא. עיין במשנה ברורה שאם הניח ב' זוגות וכו', הוא מלקח חמורות וב"ח וקנ"א אברהם ובאור הג"א, דלא כהש"ו. ובספר ת"י מביא ראה להט"ו מירושלמי דהמוצא תפלין, אמן מצאתי בספר התרומה שכתבא לתירושלמי הנה ופרש בו פרוש אחר והנ"א העתיקו בבאורי בסמ"ן כו ס"ט ומנא כה"ה דסבירא לה להפוך. ועיין באל"ה רבה שהוכיח מהמקרא דערוכין

רש"י יש להניח של ראש תחלה וכשחולץ חולץ של יד תחלה ע"ש: (ד) בעלמא. שהרי ממ"נ אחד מהם פסול, אבל אם הניח ב' זוגות תפלין כשרים עובר על כל תוס'י, מ"א, ועיין ט"ז שהאר"ן והיר"א הן הקשה עליו: (ה) המקום וכו' וי"א שאם לא יוכל וכו'. צ"ע דהינו מציעמא, ועוד דגם ברישא ורישא שיודע לכוון המקום אינו מקרי אלא על א' מהם. וי"ל

משנה ברורה

מדברנו⁽¹⁰⁾: (ח) בעלמא. שהרי ממה נפשך אחד מהם פסול, וכו"ל בסע'י' קטן א. ודוקא (ט) בזה אינו עובר על כל תוס'י, שיש בזה שמים למעליהם: א' שאחד מהם הוא פסול, ב' שכל אחד עומד בפני עצמו⁽¹¹⁾; אבל אם הניח שני זוגות תפלין כשרים⁽¹²⁾, או שהתפלין של ראש עשה של חמשה בתים, בין (י) שעשהו מתחלה של חמשה, או שעשהו (יא) של ארבעה וחבר לו אחר כך עוד בית אחד, עבר בזה על הלא דכל תוס'י. ועיין בבאור הג"א שמשמע מדברי דאפלו אם הבית החמישי לא חבר אותו לגמרי עם הארבעה בתים רק בקשירה בעלמא, אפלו הכי פסל להתפלין על ידי זה וממילא עבר הלא דכל תוס'י⁽¹³⁾: (ט) שניהם יחד. פרוש, כשיהיה שניהם (י) בבת אחת לא יוכל לכוון המקום שיהיה כל אחד מנח על מקומו בדין, על"פ צריך לקשרם על"פ כל פנים תכף זה אחר זה בלי הפסק, ויהיה מועיל הברכה שברך מתחלה גם על תפלין השניים. וזהו מה שקבת המחבר בסמוך: ויניח האחרים על סמך וכו', דהינו שנייהם הזוג השני אצל הזוג הראשון וכו"ל אף שלא בהנחה אחת: (י) יניח בדברי האחד של יד ושל ראש ויניח האחרים על סמך ברכה ראשונה; (יג) ואם לא יוכל וכו', כך צריך לומר, ולא גרסינן "ויסלקם מיד": (יא) בדברי האחד. (יד) המחבר סתם דבריו⁽¹⁴⁾, ולפי הכרעת (טו) האחרונים טוב יותר שיסמך הברכה להתפלין דרש"י⁽¹⁵⁾: (יב) של יד ושל ראש. להמחבר בברכה אחת, ולפי מההנהגה בשתי ברכות, וכו"ל בסמ"ן כה, ואחר כך יניח אצלם זוג שניה. ואף על"פ (טו) שפסקים ביניהם בהנחת השל ראש של הזוג הראשון, וגם בהברכה שמברך עליה לפי מההנהגה, אפלו הכי שפיר דמי, דמשגי ברכות על פרוהו קא"י⁽¹⁶⁾, אבל לא יוכל להניח מתחלה השתים של יד משתי הזוגות ואחר כך השתים של ראש, דנמצא (יז) מפסיק בין השל"י להשל"א ראש בהנחת השניים⁽¹⁷⁾: (יג) לא יוכל. פרוש, אפלו בזה אחר זה לא יוכל להניח בבת אחת, כגון שיש לו מכה ואין לו מקום לשתייהן, או שמתביש מפני הבריות המלעיגין עליו, יניח של רש"י ויברך עליהם וכו', דהם (יח) העקר לדניא, ושל רבנו תם יניח אחר התפלה כדי לצאת לדברי הכל.

דאפלו אם מכוון שלא לצאת רק בחד אף על"פ יכון עבר בזה על כל תוס'י, והשיג אינו עובר אלא כשמוכחן לאוסופי, ניחא בזה דברי הב"ח, דהלא הוא קאי להרא"ש וקרא"ש סובר דמצוה צריכות פונה, כמו שקבת הטור בסמ"ן ס. אף האליה רבה לשיטתו אולי דהשיג שם בזה על המגן אברהם מדברי הרא"ש גופא, אמנם מה שמשמע מדברי הב"ח דאפלו בזה בתים אינו עובר על כל תוס'י רק במכוון לקים מצוה תפלין בזה בתים, ומשמע דאם יכון שהבית החמישי לא יתנה רק פרצוה בעלמא דאינו עובר על כל תוס'י, לא הסכימו הרבה עמו בזה, עיין בספר נהר"שולם ובספר דמשק אליעזר שהעמים זה בכונות הג"א דלהב"ח אינו מתישב לשון הטור (ובקאמת נובל לאמר כונת הג"א בפשיטות, דקשה לה קשות הב"ח הא גם בב' זוגות אית כל תוס'י, אבל לפי זה ניחא, דהפנה כמה שקבת דלא מקרי כל תוס'י הינו שקובע הפסול אצל הכשר, וד"ק). גם לפי דברי הב"ח קשה, לפה לא יעצו שימ"ב פן פרשיות בכל אחד וינתנו, וכמו שקבתנו בתחלה, אחרי דהוא מקל אפלו בבית של ה' בתים דהוא כמו ה' פרשיות בפשיטות ואפשר משום דיש הפסק בין הפרשיות והבתים, ועיין במדרכי ריש הלכות תפלין. ואפשר דבאמת גם הב"ח יודה דלא מהני כנאי בבית של ה' בתים, אף מה ששאר לבסוף בדיחך על הטור, וגם לשונו לא יהיה מתישב כל"ף. וכל זה לענין כל תוס'י, אבל לענין פסול בודא גם הב"ח מודה פוסל בזה' בתים בכל גזני אף בתנאי, לפי הטעם המבאר שם בסנהדרין פי"ט ע"א דכל בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול. ודע עוד דקשט בתוספת דאפלו אם לא קבע בבית החמישי שהוא שום פרשה אפלו הכי פסול משמע דאמר שם במקרא דהבית החיצון אינו רואה את האויר. ומה שקבתנו במשנה ברורה בשם הג"א דאף על"פ יתנה הקשירה בעלמא מפסל, עיין בספר דמשק אליעזר מה שקבת על זה, אמנם מה שקבת בדברי רבנו "אבל אם הוא קשור וכו" לא נהירין דברי דמשק אליעזר לל בזה, דמה מצוה שיהן בקשירת הבית החמישי, וגם מוכח בדברי הג"א בסמ"ן תרנא ס"י דלכונן דאין צריך אגר מדינא אינו עובר בכל תוס'י. ולענין דעתי, כונת הג"א בפשיטות, דכמו שם לר' יהודה דכיון דצריך אגר הר' מיניס ממילא מועיל האגר שיעבר על"פ דרו גופא הלא דכל תוס'י, הכי נמי כיון ששל"י קשירת הבית החמישי מפסל הר' בתים משום בית החיצון שאינו רואה את האויר, ממילא עבר

שער הציין

(ט) מגן אברהם ובאור הג"א: (י) (לא) סנהדרין פט ע"א עין שם: (יג) מגן אברהם: (יג) פרי מגדים לגרסת המגן אברהם: (יד) (טו) עין בט"ו ובפרי מגדים באשל אברהם סע'י' קטן ו: (טז) מגן אברהם ופרי מגדים: (יז) דאפרים: (יח) בית יוסף והג"א ופרי מגדים:

הלכות תפלין סימן לד

ויכרך עליהם ויהיו עליו בשעת קריאת שמע ותפילה, (יד) ואחר התפילה *יניח של רבנו תם בלא פרכה ויקרא בהם (טו) שמע והיה אם שמע: ג' ילא יעשה (טז) בן אלא מי שמחזק ומפרכם (ז) (יז) בחסידות: ד' (יח) *ולא יניח *שני הזוגות (י) (יא) בכיס אחד, שהאחד מהם (כ) *הוא חל ואסור להניחו

באר היטב

בכת אחת כגון שיש לו מפה או שמתכיל בפני הברית, מ"א. ועין דרכי-נעים חלק א"ח סימן יב ובספר בני-חנא: (י) בחסידות. נשאלתי על איש אחד שהיה נוהג להניח תפלין של ר"ח לאחר התפילה בפנהסיה בפני הקהל אי מחזי כהנא, פסק בתשובת מהר"ש הלוי דמחזי כהנא וצריך שיכשל מנהגו, וכ"כ בתשובת שבת-יעקב ח"ב סימן מד שאפלו אם מקצת עושין יש בו משום יתרא; ואם מניח בפני אדם גדול שאין נוהג להניחם פי אם בקרב ביתו, ודאי מחזי כהנא ע"ש: (י) בכיס אחד. אסור להחליף הפיסים וכ"כ הפתים והרצועות

משנה ברורה

ועין בבאור הלכה שהוכחנו דמאד צריך להזהר שלא יכון פתחתם רק משום ספקא ולא בסתמא לשם מצוה: (יד) ואחר התפילה. הינו בדין המבאר לעיל בסימן כה סעיף יג, ולא כאלו החולצין תפלין דרש"י ומניחין דרבנו תם תכף לאחר קריאת של שמונה-עשרה. ובאמת מלבד שעושין שלא בדין המבאר לעיל בסימן כה סעיף יג¹⁸, גם צריך לכוון בתפילת י"ח להש"ן, לא לעסק בדבר אחר¹⁹ [פמ"ג]: (טו) שמע והיה אם שמע. אכל אין צריך פרשת ציצית, כי חששא דשמא העיד ערות שקר (ט) כבר תלן בשתי פנישיות²⁰. ועין בפרי-מגדים דמשמע מנה דכן יש לנהג הפניח תפלין דרבנו תם, שניחגו רק לאחר שסלק דרש"י. ופשוט דמי שלובש כל היום תפלין שנוכח יותר שילבש תפלין דרש"י: ג' (טז) בן. הינו אפלו אם ירצה להניחם רק אחר התפילה²². וכתב הבאר היטב באיש אחד שהיה נוהג להניח תפלין דרבנו תם לאחר התפילה בפנהסיה בפני הקהל אי מחזי כהנא²³. פסק בתשובת מהר"ש הלוי דמחזי כהנא וצריך שיכשל מנהגו, וכן פתב בתשובת שבת-יעקב ח"ב סימן מד שאפלו אם מקצת עושין יש בו משום יתרא²⁴. ואם מניח בפני אדם גדול שאין נוהג להניחם פי אם בקרב ביתו, ודאי מחזי כהנא. עין שם: (יז) בחסידות. שפיון שהעולם נוהגין דרש"י, נראה כהנא מי שחושש להתמיר על עצמו בנה, אם אינו מחזק שמחמיר על עצמו גם-כן בשאר דברים: ד' (יח) לא יניח. ומירי שהזמן הכיס תחלה רק לדעת אחד מהם, (כ) אכל אם נעשה מתחלה להניח בו שניהם שרי²⁵: (יט) בכיס אחד. של תפלין, דמפסיס, אכל בתיק השלית מתר להניח שניהם אפלו הם בלא תיק, דתרי התיק מיתד גם לדבר חל דהוא השלית: (כ) הוא

שערי תשובה

[1] בחסידות. עכ"ט. ובכריזוסוף כתב שבמקומותינו רב תופסי התורה ומקצת בעלי-בתים מניחים דר"ח גם-כן ולא מחזי כהנא, אכל של שמושא רבא אין להניח רק המחזק בחסידות, ועין במח"ב שיש מי שכתב דקלשי החירום; ואמנם מהר"י בשערי-קדושה כתב בקלל המצות לעשות תפלין משמושא רבא, ומ"מ כתב ב"ש הרמ"ז שאין להניח רק במנהגו, וכן נהג הרמ"ז להניח תפלין אלו של אצבעים כו' ובעת קריאת שמורת, כ"כ מהר"ר ישעיה באסאן בחשובותיו הנקראים לתמיתודת עין שם, ועין במח"ב בשם מקם לדוד סי' ד דאם אין לו של רש"י רק של ר"ח ילבשם גם שחירות בלא פרכה ובמנהג אפ"י שיש לו של רש"י לא יניח אלא של ר"ח על דרך האמת ולא יכרך; וכתב במח"ב בשם אור-צדיקים: קבלתי ממורי ז"ל שלא להניח תפלין בע"ש פי כבר נתנוצץ קרשע שבת, עכ"ל. וכ"כ בסוף שומראמנים בתשובה סי' ז, ומנה מבאר שעל תפלין דר"ח קאמר שג"כ אין להניחם במנהג בע"ש, ועין לקמן סימן לו. וכתב בבר"י: מי שנוהג ללבש תפלין במנהג והושיט ידו אל הכיס ונדמנה לו תפלין דרש"י, לפי מש"ל סימן כה יכול להחזירן לכיס ולקבל של ר"ח פמנהגו ואין בזה משום מצביון כו': [1] בכיס אחד. עכ"ט. ובמח"ב כתב בשם גרע

באר הגולה

על-ידו גופא הלאו דבל תוסיף, והכי מוכח פשטא דסיגיא שם להמעין בו. וכתב שפרש הגר"א המיכרא דרבי זינדא דאורי אפלו בקשר ולא בחבור ממש נתיחא מאד מה דקאמר "כל בית החיצון שאינו רואה" ולא קאמר "כל בית הרביעי", אלא דאפתי חיצון הוא: * יניח של רבנו תם. נראה לי דגם בזה צריך לזהר לכוון שאינו עושה כן רק משום ספקא, ובזה לכלי עלמא לא עבר על כל תוספי ובל תגרע, דאם יכון סתם בנה לקים מצות עשה ותפלין, הגם דאין בנה משום כל תוספי, דדאי לתודה קאי וכו', על-כל-פנים שמא באמת הדין כרש"י ותפלין אלו תפלין דהחליף פרשייתיה, וכמו שכתב הרמ"א והטור, ונמצא דעובר בזה על כל תגרע, והכי נמי דקושה, דהלא אין לו דהעושה ג' טוטפות בתפלין עובר על כל תגרע, והכי נמי דקושה, דהלא אין לו רק שתי פרשיות שקבועין במקומו. ואין לחלק דהתם על-כל-פנים ג' כשרין הן ויש על זה רק שם תגרע, מה שאין כן כאן על-ידי שקבועין קצת פרשיות בהקציעה שלא במקומו נאמר דהקציעה בלה מקרי קציעה פסולה ואין עליה שם תגרע, זה אינו דהלא שם בודאי אין על הקציעה שם תפלין כלל, דהלא קומא לן דתגרע טוטפות מעבדין זה את זה ואפלו הכי נכלל זה בלאו דלא תגרע, ולהפך אין לחלק, דשם גרע מעקר התפלין מה שאין כן כאן, דזה אינו אחר, דכיון שלא היתה במקומה הרי גם-כן כמו שחפרה, ועוד, דמי גרע זה מרמים הנתיב במתן אחד במקום דצריכין מתן שמים שהן ארבע, דאמרין בערוכין דף ק ע"א ובראש-השנה כו' דעובר על כל תגרע, אף דקומא לן בוכחים בקרב כ"ש דדריעבד פפר, על-כל-פנים הלא גרע הלכתחלה במצות השם והגיה וזה הוא תוכחת מגלה להאדם הרוצה להתרשל ממצות עשה לפעמים במצות בדבר שהוא רק לכתחלה, קליחומר בנה דהוא לעפובא אף דריעבד; ועוד, דהלא כתב הרמב"ם בספר המצות שלו דלאו זה הוא בין אם מגרע מהכתוב בתורה ובין אם הוא מגרע מהמקבל בעל-פה, והכי נמי פיון דמקבל לנו בעל-פה שפדר הנתתם הוא פך, והוא משנה, בודאי הוא מגרע בנה, אם לא שנאמר כמו שכתב העשרת-זקנים בשם המקבילים דאלו נאלו כשרים הם, אכל אנו רואין שהשורש-שלחן-ערוך וכל הפוסקים אל קבלו דבר זה להלכה, ונדוע דכל היכא שהפוסקים חולקים עם המקבילים הדין כהפוסקים,

וכן הוכיח הגאון ר' ברוך פרינקלי בהנהותיו מן הגמרא; ועוד, שיקרא שמם המיח תפלין דרבנו תם הוא רוצה לצאת ידי כל הדעות, ולא שעל-ידיה יכל בחשש ספקא דאורייתא. על-כן הנכון לעשות כמו שכתבנו, שיכון בפרוש שאינו מניחן רק משום ספקא. ואפלו סתמא לא מהגי בנה, דהא קומא לן בראש-השנה כו' ע"ב לעבר בזמנו לא בעי פנה, ואף דשם אורי הענין לענין כל תוספי, פשוט דהוא הדין לענין כל תגרע, ועין בט"ז בסוף סימן תרנא. ואין לאמר דכאן מקרי שלא בזמנה משום דכבר יצא בתפלין דרש"י, והוא דומה ללולב דפסק שם הש"י דאינו עובר על כל תגרע אמר-ך אם נוטל ג' מינים אם לא שייכנון בספרוש לשם מצוה, דשאני סתם דמדאבסחה נפק בה, מה שאין כן בתפלין דעצם זמנו הוא כל היום והוא מקרב עליהן בכל פעם שמוניחן, ולא גרע על-כל-פנים מבכור דמסיק שם בראש-השנה דמקרי כל היום זמנו, או בכרפת כהנים אלו מתמיר לה צבונא אחרנא, אף דבדחיק יש לחלק, מכל מקום הדין היתר נכון הוא כמו שכתבתי, ובקרת דיש דעות בפוסקים דסביר דחייב תפלין מן התורה הוא להיותן עליו כל היום, עין בספר ישועות-יעקב, בודאי מקרי כל היום זמנו²¹. וכתבתי זה לאפוקי ממה שראיתי לאחד שכתב הפך זה ולא עין בנה כל הערך. ויש עוד הרבה דברים שמצאתי אחר-כך בפתיחה להפרי-מגדים בענינא דכל תוספי, ואין כאן מקום להעתיקם: * לא יניח. עין במשנה ברורה, והוא מהסגנון-אברהם. ועין לקמן בסימן מב סעיף ג דכל דיניהם שיהי לכוון. ונראה דאפלו אם עשית הכיס היה על דעת אחד, אם קדם שהניח בפעם האחד עקר בפריש הזמנו הראשונה דמהני, ואין זה בכלל לא אחי דבור ומבטל מעשה, דהעשייה זו לא נחשב רק הזמנה בעלמא²⁶, עין סנהדרין מת, ואין כאן מקום להאריך: * שתי הזוגות. ומירי שהזמן הכיס מתחלה הוא בלי תיק, ואפלו אם הוא בתיק ופעמים בדרך צבאי הם מניחין בו בלי תיק, נתקדש על-ידי זה, וכדאיתא מגלה כו' ע"ב בפמרא מריש הנה אמינא וכו' עין שם; אכל אם הוא בתיק תמיד, הרי הכיס אין נעשה על-ידי כי אם תשמיש דתשמיש וליה בו קדושה. ולכאורה נראה דרוקא אם התיק מוכסה גם המעברתא והתחורא, דגם הם מכלל גוף הקדושה²⁷, דלא חשיב במגלה דף כו' לתשמיש קדושה בתפלין רק התיק והרצועה, וגם משבת כ"ח ע"ב והא אמר אביי ש"י של תפלין וכו', ועין אחר-כך מצאתי פעין זה במרדכי בהלכות תפלין: * הוא חל. עין במשנה ברורה, וקעמקתי כל זה מבאר היטב בשם תשובת דרכי-נעים. וצריך עיון קצת לדינא פמה שפתב דאם לא הניחן וכו' דיוכל להחליפם, דפשוט

שער הציון

(ט) פרי-מגדים: (כ) מגן-אברהם:

